

На славянитѣ не било чуждо вѣрването, че боговетѣ владѣятъ надъ хората още отъ тѣхното раждане; това доказватъ чешкитѣ приказки за *судичкитѣ* (парки, *mořci*), именувани по руски рожаници, по сръбски и хърватски родјеници или судјеници, по български наречници и въ нѣкои мѣста орисници (*ορίζω*, аор. *ῥισα*).

Кѣмъ останкитѣ отъ езичеството принадлежатъ сѣщо тѣй празникътъ *русалия* и вѣрата въ *русалки*, които срѣщаме у българи, сърби, словенци, словаки, великоруси, малоруси. Името *русалия* било пренесено по-сетне на празника св. Троица. Шафарикъ вижда въ русалкитѣ водни богини, рѣчни и изворни нимфи; а Миклошичъ поддържа, че това име е взето отъ византийското *ροσάλλια* (романско *pascha gosagum*), т. е. ужъ християнскиятъ терминъ билъ пренесенъ въ езическото богослужение¹⁰.

Гори, рѣки и потоци били свѣрталище на женски сѣщества, които у старитѣ руси се наричали, а у сърбитѣ и днесъ се наричатъ *вили* (единств. вила). Въ една грамота на българския царь Константинъ (1258—1277), въ една мѣстностъ до Прилѣпъ е упоменатъ изворотъ „Вилски кладенецъ“¹¹. У българитѣ и до днѣ днешенъ се пази твърдо вѣрата въ самовили. Тия самовили (въ Тракия — самодиви) живѣятъ по планинитѣ, по чиито върхове охотно играятъ хоро на голѣма тѣлпа. Бързо се пренасятъ по въздуха; по земята яздатъ на елени, при което диви водянки имъ служатъ за юзда, а жълти змии (смокове) — за камшикъ. Кѣмъ хората изобщо тѣ не сж благосклонни, охотно ги ослѣпаватъ и имъ изпиватъ чернитѣ очи; който се осмѣлява да работи въ празникъ, особено на Великденъ, той се подлага на наказание отъ самовилитѣ. Ала тѣ другаруватъ съ юнацитѣ, като напримѣръ, съ Крали Марка, спасяватъ ги отъ смъртъ и живѣятъ съ тѣхъ, споредъ южно-славянския обичай, въ побратимство, въ приятелски отношения, като посестрими. Има и морски самовили; много живѣятъ въ джбравитѣ и подъ мостоветѣ. Нѣкои сини и жълти цвѣта сж посветени на тѣхъ. Съ самовилитѣ сж сходни *юдитѣ* (единств. юда), известни само въ Македония, въ околноститѣ на Охридъ, Прилѣпъ и Солунъ, въ Дебъръ и въ Родопскитѣ планини. Въ много пѣсни юди и самовили сж едно и сѣщо нѣщо¹². Това сж пакъ жени-нимфи съ дълга коса, които живѣятъ въ глѣбинитѣ и водовъртежитѣ на езера и рѣки. Когото видятъ въ водата, оплитатъ го съ своитѣ разпуснати коси и го притеглятъ кѣмъ дъното. Често пѣти тѣ причесватъ коситѣ си на брѣга. Юдитѣ сѣщо така обичатъ хората; ала горко на оногova, който попадне въ „юдинско село“ и трѣбва да играе съ тѣхъ „юдинско хоро“¹³.

Най-старо известие за самовилитѣ се намира въ сръбския пергаментенъ кодексъ у Григоровича; тамъ четемъ, че въ България владѣятъ повѣрия въ *бродници* (вълшебници) и самовили. Друго известие се намира въ единъ ржкописъ отъ края на XIV вѣкъ¹⁴.

Въ 1756 год. единъ монахъ отъ Габрово на Балкана преписалъ житието на св. Ивана Рилски, за да го прочете на женитѣ; поводъ за това били дяволщинитѣ на бабичкитѣ, самовилитѣ и бродницитѣ¹⁵. Досега ние нѣмахме щастието да намѣримъ стари известия за юдитѣ¹⁶.

Стиитѣ, които днесъ се явяватъ заедно съ юдитѣ въ народнитѣ вѣрвания на жителитѣ отъ Македония, не сж нищо друго, освенъ гръцкитѣ *στοιχεῖα* (стихии). *Виулицитѣ* сж невидими сѣщества, които притежаватъ грамадна тѣлесна сила и могатъ да пренасятъ хората по свое желание; поради това македонцитѣ плюятъ въ опаснитѣ мѣста. Тѣхъ често смѣсватъ съ самовилитѣ. *Духоветѣ* лудуватъ ноцно време, като извикватъ хората и ги подмамватъ по такъвъ начинъ кѣмъ рѣкитѣ и пропаститѣ,

Открай време у всички славяни е сѣществувала вѣра въ *вампири* (влкодлак). Отъ българитѣ (влькодлак, врьколак) вампирътъ е възприетъ отъ